
DE LEIODON MOSOSAURUS TE PAU GEVONDEN.

Op het gevaar af, dat men ook de geraamten en enkele beenderen der voorwereldlijke dieren, voor zooverre zij een op zich zelf staand museum vormen of in eene afdeeling vereenigd zijn, »een doode-beestenspul" zal willen noemen, meen ik toch gerechtigd te zijn nog even melding te maken van een prachtig exemplaar van den kop van een *Leiodon mososauroides*, onlangs in Frankrijk gevonden, en dezer dagen afgebeeld in de *Illustrirte Zeitung*.

Het merkwaardige bekkeneel werd ontdekt in de mergelkalkgroeven van Cardesse, in de nabijheid van Oloron dicht bij Pau, waar zoo menig Nederlander herstel van gezondheid heeft gezocht. De Leiodons en de Mososaurussen zijn de twee ondersoorten der Pythonomorphussen of slangvormige voorwereldlijke dieren, terwijl de Ichthyosaurussen den vischvorm hebben. De nadere aanwijzing: mososauroides heeft haar ontstaan te danken aan de overeenkomst der Leiodons met de in het laatst der voorgaande eeuw in den Maastrichtschen berg gevonden Mososaurus giganteus of Mososaurus Camperi.

De photographie van den kop is als bijlage gevoegd bij de 10^e aflevering van het tijdschrift der Vereeniging voor Geologie in Frankrijk, waarin ALBERT GAUDRY, professor in de palaeontologie aan het natuur-historisch museum te Parijs, over de Pythonomorphussen van Frankrijk belangrijke mededeelingen doet.

De natuurlijke grootte van den kop is een meter. In evenredigheid

van die maat moet het geheele dier 10 meter lang geweest zijn. Het onderscheid tusschen dit zeemonster en den eveneens onlangs ontdekten *Leiodon compressidens* bestaat voornamelijk in het aantal tanden. Deze diersoort werd gevonden in het departement Yonne, in de nabijheid van Sens, in de Belemnietlagen, gevormd uit zoogenaamden dondersteen of de versteening van een uitgestorven vischsoort of slak.

De kop van den *Leiodon mososauroides* heeft aan den onderkaak 14, aan den bovenkaak 15 tanden, terwijl het andere dier boven en onder 16 tanden heeft. Het zijn snijtanden, die van den wortel tot aan den kroon gemeten 9 centimeter lang zijn; in elk geval korter dan de maaltandvormige der soort *Mososaurus*, waarin juist het verschil tusschen dit dier, en den *Leiodon* bestaat. De groote tanden der eersten dienden waarschijnlijk hoofdzakelijk om het voedsel te breken, die der anderen meer om het vast te houden of te grijpen; want uit de groote afmeting van bek en keelgat blijkt, dat het dier groote brokken naar binnen kon werken, zonder dat 't noodig was die vooraf tot kleinere beten te verwerken.

De *Leiodon Mososauroides* heeft dubbele, door huidlappen afgescheiden neusgaten, waardoor adem werd gehaald. Op de afbeelding zijn nog andere gaten zichtbaar; dat zijn de kanalen tot ontvangst en tot beschutting der zenuwen en bloedvaten, noodig voor het behoud der tanden en der weeke kaakdeelen.

Voornamelijk daarom is de vondst zoo merkwaardig, dat men tot heden slechts vijf exemplaren van voorwereldlijke dieren, van de soort der *Pythonomorphussen*, in Frankrijk ontdekt heeft. Het zijn de beide *Mososaurussen* van Meudon en Michery bij Sens, en drie *Leiodons*: een *Leiodon anceps*, uitgegraven te Meudon, de *Leiodon compressidens* te Michery ontdekt, gewoonlijk genoemd de *Leiodon* van Sens, en de *Leiodon mososauroides* van Pau. De meeste exemplaren der soort *Pythonomorphussen* worden gevonden in Belgie (zie o. a. de mededeeling in de 11e afl. van den jaargang 1893 van dit Album, op bladz. 352) en in Amerika, enkele exemplaren op Nieuw-Zeeland en in Engeland. Het Brusselsche Museum bezit dan ook de rijkste verzameling.

De groote *Mososaurus giganteus Camperi* wordt in den Jardin des Plantes te Parijs bewaard. Het grootste voorwereldlijke dier is zeker wel de *Ichthyosaurus* in het Museum van Natuurlijke Historie van South-Kensington te Londen. Daarop volgt in grootte van afmeting de *Ichthyosaurus* in het *Petrefacten-Cabinet* op het slot Bantz bij

Staffelstein in Beieren, die aanleiding gaf tot Scheffel's Ichthyosauriër-Lied, en tot zijn mededeeling over zeemonsters (*Meerdrachen*) in den cyclus van den *Mönch von Banth*.

Wat de literatuur over deze diersoorten betreft, verdient voorzeker vermelding het in WEBER's *Naturwissenschaftlicher Bibliothek* verschenen werk van den franschen palaeontoloog ALBERT GAUDRY, getiteld »Die Vorfahren der Säugethiere in Europa'', naar 't fransch bewerkt door WILLIAM MARSHALL, met 40 afbeeldingen in den tekst.

A. J. S. v. R.